

Biannual Journal of Applied Counseling
2016, 6(2), 43-60
Received: 15 Feb 2017
Accepted: 18 Apr 2017

دوفصلنامه مشاوره کاربردی
۶۰-۴۳، ۶(۲)، ۱۳۹۵
دریافت: ۹۵/۱۱/۲۷
پذیرش: ۹۶/۰۱/۲۹

نیازسنجی مشاوره در دانش آموزان دبیرستانی: بررسی پایایی و روایی نسخه فارسی پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای دانش آموزان

Consultation needs assessment on high school students: The study of reliability and validity of Persian version students' Counseling Needs Questionnaire

Mahmood Bahrani

محمود بحرانی

Abstract

This current study was conducted in order to validate the Counseling Needs Questionnaire of high school students in various fields of psychological, education and Job. 734 students boys and girls in 10th and 11th grades, selected by multi stage clustering random sampling from four educational areas of Shiraz city, and completed the Sculli's Counseling Needs of Students Questionnaire. The findings that of the SCNB included seven factors the social communication; academic planning; severe events; academic counseling; graduation education; sexuality problems, and familiar to consulting services. Cronbach alpha reliability coefficient of SCNB was equal to 0.95, and the need for consultation to inform of education in universities are the highest mean score and the need for counseling for issues such as physical abuse, suicide, alcohol and drugs had a the lowest mean score.

Keywords: Consultation Needs Questionnaire, reliability, validity, high school, students

چکیده

پژوهش حاضر به منظور اعتباریابی پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای دانش آموزان دبیرستانی در حوزه‌های مختلف روانشناختی، تحصیلی و شغلی انجام شد. ۷۳۴ دانش آموز دختر و پسر پایه دهم و یازدهم به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله از نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شهر شیراز برگزیده و پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای دانش آموزان دبیرستانی اسکولی را تکمیل کردند. یافته‌ها نشان داد که پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای شامل هفت عامل ارتباطات اجتماعی، برنامه‌ریزی درسی، موارد حاد، مشاوره تحصیلی، ادامه تحصیل، مسائل جنسی و آشنایی با خدمات مشاوره است. ضریب پایایی آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۵ بود، و نیاز به مشاوره برای اطلاع از شرایط تحصیل در دانشگاه‌ها دارای بیشترین میانگین و نیاز به مشاوره برای مواردی مانند سوءاستفاده بدنی، خودکشی، مشروبات و مواد مخدر دارای کمترین میانگین هستند.

واژه‌های کلیدی: پرسشنامه نیازسنجی مشاوره، پایایی، روایی، دانش آموزان دبیرستانی

مقدمه

نیاز به مشاوره قدمتی به تاریخ خلقت انسان دارد (گیبسون و میشل، ۱۹۹۰، ترجمه؛ ثنایی ذاکر، ۱۳۸۲). خدمات مشاوره در راستای پیچیدگی‌های زندگی مدرن و تخصصی شدن بسیاری از کارهای امروزی از جایگاه مهمی برخوردار است. محققان همواره بر ضرورت نیاز به خدمات مشاوره به ویژه برای دانش‌آموزان و دانشجویان از جنبه‌های مختلف روان‌شناختی، تحصیلی و شغلی تأکید نموده‌اند و کارآیی مؤثر آن را مورد تأیید قرار داده‌اند (رادندولویک، میتروویک و تودوروویک، ۲۰۱۵؛ قادری و صالحی، ۲۰۱۱). امروزه خدمات مشاوره در زمینه‌های بسیاری ارائه می‌شود که گستره آن از مسائل ازدواج، خانواده، اعتیاد، تحصیلی، شغلی و بهزیستی روان‌شناختی تا سلامت، تنظیم وزن و موارد دیگر را شامل می‌شود. سابقه ارائه خدمات مشاوره تحصیلی در مدارس ایران به سال ۱۳۵۰ برمی‌گردد که افرادی تحت عنوان راهنما در مدارس مقطع راهنمایی مشغول به کار شدند. اما در پی تحولات مربوط به انقلاب اسلامی این کار در سال ۱۳۵۹ متوقف شد. سپس از سال ۱۳۶۶ دوباره تشکیلاتی تحت عنوان هسته‌های مشاوره تربیتی فعال شدند که اهداف آنها شامل: ۱- تشخیص و رفع مشکلات روانی و تربیتی دانش‌آموزان، ۲- شناخت استعدادها و ویژه جهت هدایت تحصیلی و شغلی، ۳- ایجاد کلینیک مشاوره و روان‌درمانی و ۴- اجرای تحقیقات پیرامون این مسائل، بیان شده است (خانلری، ۱۳۸۸). عمده‌ترین

خدمات مشاوره در مدارس، راهنمایی تحصیلی و شغلی، کمک به دانش‌آموزان برای جلوگیری از افت تحصیلی و کاهش اضطراب بوده است.

نیازسنجی خدمات مشاوره روند ارائه این خدمات را آسان می‌سازد. از سویی فرایند مشاوره می‌تواند از انتظارات مراجعه‌کنندگان به مشاوران تأثیر بپذیرد از جمله اینکه نوع مسائلی که مراجعان مایلند در این فرایند مطرح شود تعیین‌کننده است (توماس و لنت، ۲۰۰۷)، و یکی از زمینه‌های مهم و پرکاربرد مشاوره در مدارس و مسائل آموزشی است که وظیفه راهنمایی و هدایت دانش‌آموزان را بر عهده دارند. در حوزه آموزشی و تحصیلی ارائه چنین خدماتی وابسته به آگاهی از نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان است. اینکه دانش‌آموزان بخصوص در سنین نوجوانی و جوانی با چه مسائلی روبرو هستند و در چه زمینه‌هایی نیازمند راهنمایی و مشاوره هستند بایستی در خلال هرگونه برنامه‌ریزی مشاوره‌ای برای آنان مورد بررسی قرار گیرد و مبنای برنامه‌ریزی یا اصلاح آن باشد. بر این اساس تدوین و اعتباریابی ابزاری برای اطلاع از نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان یکی از ضروریات شرایط فعلی برای ارائه این گونه خدمات احساس می‌شود. در پژوهش حاضر این ضرورت مورد توجه قرار گرفته و اقدام به بررسی ابزاری برای سنجش نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دبیرستانی گردیده است. همراه با این اعتبارسنجی، گزارشی از نیازهای مشاوره‌ای نمونه مورد مطالعه نیز ارائه می‌گردد. نمونه‌ای از اقدامات انجام گرفته برای ارائه خدمات مشاوره‌ای به مدارس، اقدام دولت امریکا در سال ۱۹۷۱ بود که دانشگاه میسوری را مأمور ارزیابی روند خدمات مشاوره، هدایت و جایگزینی تحصیلی در مدارس نمود. بدنبال آن، فعالیت‌های متنوعی از سوی مشاوران در مدارس به اجرا در آمد و به توسعه معیارهای فراگیر و تدوین چارچوبی برای آن در پایان دهه ۱۹۹۰ انجامید (میریک^۱، ۲۰۰۳؛ گیسبرز و هندرسون^۲، ۲۰۰۰، به نقل از اسکولی، ۲۰۱۱). خدمات مشاوره‌ای در مدرسه از لحاظ میزان برخورداری مشاوران از تحصیلات و آموزش‌های حرفه‌ای هنوز نه تنها در کشور ما که در کشورهای پیشرفته نیز در حد مطلوب قرار ندارد. یونگ و کافنبرگر (۲۰۱۵) با بررسی این موضوع در مدارس آمریکا، میزان ارائه این خدمات را در زمینه مهارت‌های حرفه‌ای و میزان تحصیلات لازم کافی نمی‌دانند.

چگونگی آگاهی و میزان رضایت از خدمات مشاوره از سوی محققان مختلف مورد توجه قرار گرفته است. گلانت و زاوو (۲۰۱۱) نشان دادند که بخش زیادی از دانش‌آموزان از خدمات مشاوره آگاهی دارند و کمتر از ۵۰ درصد آنان که از این خدمات استفاده کرده‌اند. از آن رضایت دارند. تحقیقات دیگر نشان داده‌اند که اجرای پروژه‌های مشاوره‌ای در مدارس باعث بهبود وضعیت پیشرفت درسی و نمره‌ها، احساس بهتر نسبت به آینده و کسب اطلاعات بیشتر درباره تحصیل در دانشگاه‌ها و کسب شغل در آینده می‌شود (لاپان، گیسبرز و سان، ۱۹۹۷). همین گزارش‌ها حاکی از این است که روابط با معلمین، اهمیت درس خواندن و تأثیر بر آینده از طریق خدمات مشاوره‌ای گسترش یافته است (لاپان، گیسبرز و

-
1. Myrick
  2. Gysbers & Henderson

پتروسکی، ۲۰۰۱). حبیب‌زاده (۱۳۹۲) دریافت که در مجموع، ده مشکل روان‌شناختی علت مراجعه دانشجویان به مرکز مشاوره دانشگاه بوده که از میان آن‌ها پنج علت به ترتیب مشکلات تحصیلی، مسائل ازدواج، مسائل خانوادگی، اضطراب است و افسردگی بیش از ۷۰ درصد موارد را به خود اختصاص داده است و این اولویت‌ها برای پسران و دختران متفاوت می‌باشد. در مسائل خانوادگی، دختران سه برابر پسران، در مشکلات تحصیلی، پسران دو و نیم برابر دختران و در افسردگی، پسران دو برابر دختران به مرکز مشاوره مراجعه نموده‌اند. نتایج تحقیقات گویای آن است که در فرایند مراجعه به مشاوران تنها اطلاع و آگاهی از خدمات مشاوره کافی نیست بلکه نوع نگرش به خدمات و باور افراد در ثمربخش بودن آن نقش مهمی در این راستا دارد. پژوهش یعقوبی، ملیانی و طاولی (۱۳۸۸) نشان داد دانشجویانی که علیرغم مسائل و مشکلات موجود در سلامت روان، تمایل به مراجعه ندارند، به‌طور معنادار از سلامت روان کم‌تری نسبت به جمعیت عادی دانشجویان و حتی دانشجویان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره دانشجویی برخوردارند. این دانشجویان دارای منفی‌ترین نگرش و کم‌ترین آگاهی نسبت به مسائل و خدمات مشاوره‌ای بودند. آقای، جلالی و نظری (۱۳۹۰) نشان دادند ارائه مشاوره شغلی به روش یادگیری کرومبولتز^۱ بر انگیزش پیشرفت، انگیزش تحصیلی و نگرانی‌های آینده تحصیلی-شغلی دانش‌آموزان مؤثر است. استادیان، سودابی و مهرابی‌زاده هنرمند (۱۳۸۹) مشاهده کردند که روش عقلانی-عاطفی-رفتاری باعث کاهش اضطراب امتحان و افزایش عزت‌نفس دانش‌آموزان گروه آزمایش در مقایسه با گروه گواه شده است. کشاورز، باغبان و فاتحی زاده (۱۳۸۴) نشان دادند که، مشاوره گروهی به شیوه شناختی، بر تغییر نگرش نسبت به تحصیل، تغییر علاقه و انگیزش تحصیلی، تغییر نگرش نسبت به فعالیت‌های علمی و تغییر ادراک از هنجارهای اجتماعی مرتبط با تحصیل دانش‌آموزان مؤثر است. همچنین در تحقیق رجبی و کارجوکسمایی (۱۳۹۱) مشخص شد که حتی مشاوره بر مؤلفه‌های سلامت عمومی هم اثرگذار است. نتایج آنها نشان داد که آموزش مشاوره گروهی، باعث افزایش مؤلفه‌های سلامت عمومی (کاهش افسردگی، اضطراب، شکایات بدنی و بدکارکردی اجتماعی) شده است. مطالعه ربیعی، صالحی و سیادت (۱۳۸۶) از نیازهای مشاوره و راهنمایی دانشجویان نیز نشان داد که مهمترین نیازهای مشاوره‌ای دانشجویان به ترتیب مسائل درسی، ازدواج، شغل و مسائل روان‌شناختی است، دختران بیش از پسران نیاز به افزایش اعتماد به نفس را احساس می‌کردند.

به نظر می‌رسد محققان در حوزه مشاوره بیشتر به بررسی چگونگی تأثیر شیوه‌های مختلف مشاوره پرداخته‌اند تا نیازهای مشاوره‌ای؛ همچنین تحقیقات صورت گرفته اغلب متمرکز بر مسائل دانشجویان بوده و دانش‌آموزان در این بررسی‌ها کمتر مد نظر قرار گرفته‌اند و به شناخت نیازهای اساسی مشاوره‌ای آنها پرداخته نشده است. از آنجا که سنین نوجوانانی که بحران‌هایی مانند بحران هویت را نیز به همراه دارد با دوره تحصیلی دبیرستان انطباق دارد، آگاهی از نیازهای مشاوره‌ای این گروه از نوجوانان و جوانان برای برنامه‌ریزی‌های مشاوره‌ای ضرورت دو چندان خواهد داشت. از این‌رو پژوهش حاضر بررسی

---

1. Kromboltz

نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دبیرستانی را مد نظر قرار داده است تا اطلاعات اولیه را در این زمینه فراهم نماید. در همین راستا، اعتباریابی ابزاری برای مطالعاتی از این نوع نیز مد نظر قرار گرفته است. این ابزار بر گرفته از تحقیق اسکولی (۲۰۱۱) روی نمونه‌ای از دانش‌آموزان آمریکایی است، و او دریافت که مهمترین نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان در خصوص ادامه تحصیل در دانشگاه، شرایط تحصیلی یک شغل خاص، ضعف‌های تحصیلی خود، اطلاع از کمک هزینه‌های تحصیلی، و امتحانات ورودی دانشگاه‌ها هستند. همچنین طبق گزارش اسکولی کمترین نیازهای مشاوره‌ای مربوط به مسائل مرتبط با هویت و گرایش‌ها جنسی، سوءاستفاده‌های بدنی، آگاهی درباره مشروبات الکلی و مواد مخدر، طلاق و جدایی، و در مرتبه آخر خودکشی بیان شده است. در پژوهش حاضر با اعتباریابی ابزار یاد شده، چگونگی نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دبیرستانی شهر شیراز مورد مطالعه قرار گرفته است. بر این اساس در این تحقیق به دنبال بررسی سؤال‌های زیر بودیم: ۱- آیا پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای از اعتبار کافی برخوردار است؟ ۲- ابعاد یا عامل‌های زیربنایی پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای کدامند؟ ۳- مهمترین و کم‌اهمیت‌ترین نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان کدام است؟ و ۴- آیا بین نیازهای مشاوره‌ای دختران و پسران تفاوت وجود دارد؟

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

این پژوهش توصیفی از نوع زمینه‌یابی در حوزه نیازسنجی است که در آن ضمن اعتباریابی یک ابزار پیرامون نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان، به بررسی این نیازها براساس داده‌های حاصل از پرسشنامه پرداخته شده است. جامعه‌ی پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان دبیرستانی نواحی چهارگانه آموزش و پرورش شیراز بود، که از میان آن‌ها ۷۵۰ دانش‌آموز به شیوه تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. به این ترتیب که از هر یک از چهار ناحیه آموزش و پرورش شهر شیراز دو دبیرستان دخترانه و دو دبیرستان پسرانه (جمعاً ۱۶ دبیرستان، و از هر مدرسه دو کلاس از پایه دهم و یازدهم (دوم و سوم دوره دوم متوسطه) بطور تصادفی (۷۳۴ دانش‌آموز: ۳۸۲ نفر (۵۲ درصد) دختر و ۳۵۲ نفر (۴۸ درصد) پسر انتخاب شدند (۴۷ درصد از پایه دهم و ۵۳ درصد از پایه یازدهم) (جدول ۱).

جدول ۱

فراوانی و درصد فراوانی نمونه به تفکیک جنسیت و پایه تحصیلی

جمع	پایه		تعداد	جنس
	یازدهم	دهم		
۳۸۲	۱۷۹	۲۰۳		
۵۲٪	۴۵/۸٪	۵۹٪	درصد در پایه	دختر
	۲۴/۳٪	۲۷/۷٪	درصد از کل	پسر
۳۵۲	۲۱۱	۱۴۱	تعداد	

درصد در پایه	۴۱/۰٪	۵۴/۲٪	۴۸٪
درصد از کل	۱۹/۲٪	۲۸/۸٪	
تعداد	۳۴۴	۳۹۰	۷۳۴
درصد از کل	۴۶/۹٪	۵۳/۱٪	۱۰۰٪

ابزار اندازه‌گیری

پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان دبیرستانی^۱: این پرسشنامه توسط اسکولی (۲۰۱۱) در چارچوب اهداف انجمن مشاوران مدرسه آمریکا^۲ (ASCA) تدوین شده و نیازهای مشاوره در سه زمینه تحصیلی، شخصی/اجتماعی و حرفه‌ای را اندازه‌گیری می‌کند. از ۳۸ ماده این پرسشنامه یک ماده (سؤال ۱۷) که به اجرای یک برنامه خاص مشاوره در کشور آمریکا مربوط بود حذف گردید و مابقی به شکلی روان و سلیس که ضمن حفظ معنای اصلی، همچنین برای فهم دانش‌آموزان ایرانی مناسب باشند به فارسی ترجمه شدند. ماده‌های این پرسشنامه در یک طیف ۴ گزینه‌ای لیکرت (نیاز زیاد (۴)، نیاز متوسط (۳)، نیاز کم (۲) و بی‌نیاز (۱)) مرتب شده‌اند. داده‌های مورد نیاز در این پژوهش از طریق پرسشنامه خود-گزارشی و به صورت گروهی جمع‌آوری شده است. به این ترتیب که هر کلاس به عنوان کوچک‌ترین واحد نمونه‌گیری در نظر گرفته شد و پس از توضیح مختصر و ارائه اطلاعات در مورد این پژوهش و در نظر گرفتن ملاحظات اخلاق در پژوهش، پرسشنامه‌ها توزیع و توسط افراد تکمیل گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (تحلیل عامل اکتشافی^۳ و آزمون تی تست گروه‌های مستقل و وابسته^۴) با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-۲۲ صورت گرفته است.

یافته‌ها

همانگونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، میانگین و انحراف معیار سن دانش‌آموزان ۱۶/۶۷ و ۰/۷۱ (دامنه ۱۵ تا ۱۸)، میانگین و انحراف معیار معدل تحصیلی در نیمسال قبل ۱۷/۵۵ و ۱/۸۶ (دامنه ۱۱ تا ۱۹/۹۸) و دامنه میزان تحصیلات والدین از بی‌سواد تا دکتری بود. همچنین میزان کجی و کشیدگی متغیرها در این جدول قابل مشاهده است.

جدول ۲

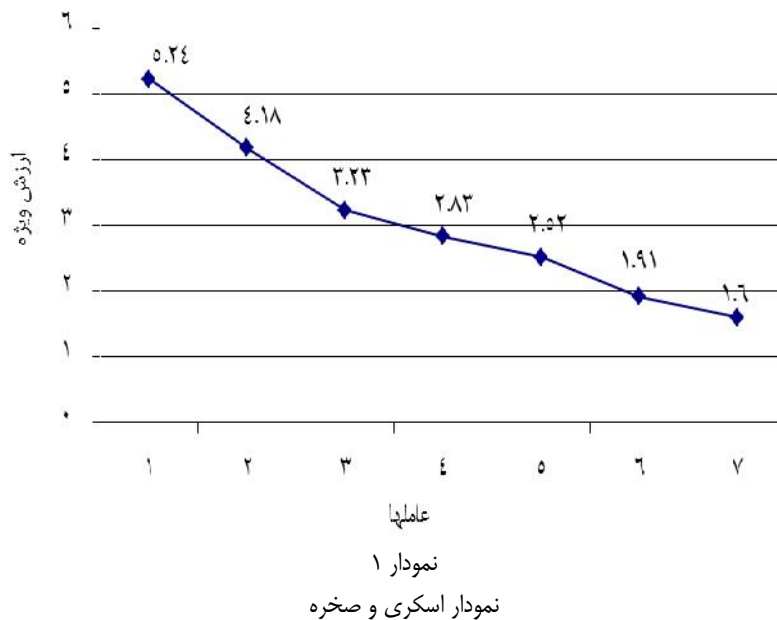
1. Assessing the Counseling Needs of High School Students Questionnaire
2. American School Counselor Association
3. exploratory factor analysis
4. student's *t* test for independent groups

ویژگی‌های جمعیتی دانش‌آموزان

سن	معدل تحصیلی	تحصیلات پدر	تحصیلات مادر		
۶۹۲	۵۶۴	۵۴۲	۵۴۵	مشخص	تعداد
۴۲	۱۷۰	۱۹۲	۱۸۹	نامشخص	
۱۶/۶۸	۱۷/۵۵	۱۲/۱۸	۱۱/۳۹		میانگین
۱۷	۱۸	۱۲	۱۲		میان‌ه
۰/۷۱	۱/۸۶	۴/۵۳	۴/۴۶		انحراف معیار
-۰/۲۲	-۱/۰۱	-۰/۴۹	-۰/۴۱		کجی (چولگی)
-۰/۰۹	۰/۵۳	-۰/۳۸	-۰/۴۲		کشیدگی
۱۵	۱۱	بی‌سواد (۰)	بی‌سواد (۰)		کمینه
۱۸	۱۹/۹۸	دکتری (۲۰)	دکتری (۲۰)		بیشینه
۱۶	۱۶/۵۰	۱۰	۷	۲۵	
۱۷	۱۸	۱۲	۱۲	۵۰	نقاط درصدی
۱۷	۱۹	۱۶	۱۴	۷۵	

به منظور مشخص نمودن ابعاد زیربنایی پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان از تحلیل مؤلفه‌های اصلی^۱ به شیوه چرخش واریماکس^۲ در وضعیت متعامد^۳ استفاده گردید. در این تحلیل ملاک گزینش عامل‌ها ارزش ویژه^۴ بالاتر از ۱ در نظر گرفته شد. آزمون KOM^۵ (کیزر-میر-الکین) و بارتلت برای کفایت نمونه و کرویت^۶ حاکی از بسندگی این شاخص‌ها برای تحلیل عوامل بود. در نمودار اسکری^۷ (صخره) ترسیم شده برای این تحلیل نیز سه عامل اول بطور کاملاً مشخص و دو عامل دیگر با وضوح کمتر قابل تشخیص می‌باشند. در جدول ۳ نتایج تحلیل عوامل پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان آمده است.

1. principal components analysis
2. Varimax with Kaiser Normalization
3. Orthogonal
4. eigenvalue
5. Kaiser-Meyer-Olkin
6. Bartlett test for adequacy of samples and sphericity
7. Scree plot

همان گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، بر اساس ملاک ارزش ویژه بالاتر از ۱، تعداد ۷ عامل از تحلیل استخراج شدند، که به ترتیب عبارتند از: ۱- ارتباطات اجتماعی و مهارت‌های شخصی لازم، ۲- برنامه‌ریزی و امور درسی، ۳- موارد حاد (مانند خودکشی، طلاق، مرگ و میر، مشروبات و سوءاستفاده بدنی)، ۴- مشاوره تحصیلی (مهارت‌های مطالعه، برنامه‌ریزی درسی و ...)، ۵- ادامه تحصیل و فارغ‌التحصیلی (کنکور، بورسیه و ...)، ۶- مسائل جنسی (هویت جنسی و دوستی با جنس مخالف) و ۷- آشنایی با خدمات مشاوره (در این تحلیل از بارهای عاملی بالاتر از ۰/۴۰ استفاده شده است).

جدول ۳

نتایج تحلیل عوامل پرسشنامه نیازسنجی دانش‌آموزان با چرخش واریماکس

میزان اشتراک	عوامل							میانگین نمره	ماده‌ها
	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۰/۵۹	۰/۶۳	-	-	-	-	-	-	۳/۳۶	با خدمات مشاوره آشنا شوم.
۰/۶۳					۰/۷۰			۳/۳۵	بفهمم بین مدرسه، کار و استراحت، چگونه هماهنگی و تعادل برقرار کنم.
۰/۵۶		۰/۴۹			۰/۵۴			۳/۲۲	درباره ادامه تحصیل در سطح دانشگاه اطلاعاتی پیدا کنم.
۰/۴۲		۰/۵۰						۳/۲۰	درباره کمک هزینه‌های تحصیلی اطلاعاتی بدست بیاورم.

۰/۶۸	۰/۴۸	۰/۶۶	۳/۱۹	از کنکور و امتحانات ورودی دانشگاه‌ها اطلاع پیدا کنم.
۰/۶۶		۰/۷۲	۳/۱۹	مهارت‌های مطالعه کردن را یاد بگیرم.
۰/۵۲	۰/۴۲	۰/۵۳	۳/۱۲	هدف‌های تحصیلی‌ام را بر اساس نقاط قوت و ضعف خود تعیین کنم.
۰/۶۱		۰/۶۶	۳/۱۰	ضعف‌های تحصیلی خود را برطرف کنم.
۰/۶۲		۰/۷	۳/۰۸	یاد بگیرم چگونه وقت خود را برنامه‌ریزی کنم.
۰/۴۸		۰/۴۲	۳/۰۱	یاد بگیرم تکمیل کارهای درسی چگونه در آینده به من کمک خواهد کرد
۰/۶۹	۰/۷۴		۲/۹۹	شرایط فارغ‌التحصیلی را بدانم.
۰/۶۶	۰/۶۹		۲/۹۸	فارغ‌التحصیل شدن خود را بپذیرم.
۰/۵۲	۰/۴۵		۲/۹۷	کمک کند تا مهارت‌های امتحان دادن خود را بهتر کنم.
۰/۶۵	۰/۶۷		۲/۹۵	برای اینکه بتوانم به آسانی به مشاغلان دسترسی پیدا کنم.
۰/۶۵		۰/۷۲	۲/۹۲	علائق و توانایی‌های خودم را بشناسم.
۰/۶۸		۰/۷۳	۲/۹۱	بین علائق، استعدادها و آینده شغلی‌ام پیوند برقرار کنم.
۰/۴۹		۰/۵۴	۲/۸۲	بدانم یک شغل خاص به چه شرایط تحصیلی نیاز دارد.
۰/۷۴	۰/۷۶		۲/۸۲	نسبت به دوستی با جنس مخالف و همسریابی چگونه عمل کنم.
۰/۷۳	۰/۷۳		۲/۷۸	درباره هویت جنسی/گرایش‌ها جنسی برایم صحبت کند
۰/۵۶		۰/۴۹	۲/۷۰	کمک کند من نتیجه کارهای خود را بهتر بفهمم و پاسخگو باشم (احساس مسئولیت کنم).
۰/۴۷		۰/۴۴	۲/۶۹	درباره مشروبات الکلی و مواد مخدر آگاهی دهد و یا کمک کند.
۰/۶۰		۰/۶۳	۲/۶۸	مرا درباره نحوه رفتار با خانواده راهنمایی کند.
۰/۶۲		۰/۶۲	۲/۶۴	بدانم چگونه با دوستان، خانواده، معلمان و دیگران بهتر کنار بیایم.
۰/۵۸		۰/۶۴	۲/۶۲	بفهمم چگونه احساساتم بر کارهای درسی‌ام اثر می‌گذارد.
۰/۴۸		۰/۵۶	۲/۵۴	در مقابل فشارهای همسالان چگونه رفتار کنم.
۰/۵۴		۰/۶۳	۲/۵۲	برای بالا بردن اعتماد به نفس (عزت‌نفس).
۰/۶۱		۰/۷۱	۲/۵۱	خود کنترلی و رفتار مناسب را تمرین کنم.
۰/۶۲		۰/۶۷	۲/۴۸	نقاط قوت و ضعف خود را بفهمم و بپذیرم.
۰/۴۲		۰/۴۶	۲/۴۶	با مسأله مرگ و مردن کنار بیایم.
۰/۵۴		۰/۵۸	۲/۴۴	درباره سوءاستفاده‌های بدنی و غیره صحبت کنم.

جدول ۳ (ادامه)

نتایج تحلیل عوامل پرسشنامه نیازسنجی دانش‌آموزان با چرخش واریماکس

میزان اشتراک	عواملها							میانگین نمره	مادهها
	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
۰/۵۳					۰/۵۴			۲/۴۴	درباره مشکلات در یک گروه کوچک صحبت کنم.
۰/۵۶					۰/۴۶		۰/۴۷	۲/۴۴	تفاوت‌هایی که افراد با هم دارند را درک کنم و آن را ارزشمند بدانم.

۰/۵۰	۰/۴۸	۲/۱۹	از حمایت‌های اجتماعی و چگونگی کمک آنها به من آگاهی پیدا کنم.				
۰/۶۲	۰/۷۷	۲/۱۵	درباره مسائل طلاق یا جدایی صحبت کنم.				
۰/۵۴	۰/۷۲	۲/۱۰	با مسائل خودکشی برخورد کنم.				
۰/۵۶	۰/۴۶	۲/۰۱	کنترل خشم و عصبانیت خود را یاد بگیرم.				
۰/۵۹	۰/۶۳	۱/۹۷	مهارت‌های تصمیم‌گیری خوب را گسترش دهم.				
۱/۶۰	۱/۹۱	۲/۵۲	۲/۸۳	۳/۲۳	۴/۱۸	۵/۲۴	ارزش ویژه
۴/۲۳	۵/۱۶	۶/۸۰	۷/۶۶	۸/۷۲	۱۱/۲۹	۱۴/۱۹	درصد واریانس تبیین شده

جدول ۴

ضرایب پایایی آلفای کرونباخ پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای

تعداد ماده‌ها	ضریب آلفا	عامل‌ها
۱۲	۰/۹۱	ارتباط اجتماعی
۶	۰/۸۶	برنامه‌ریزی درسی
۶	۰/۷۹	موارد حاد
۴	۰/۷۸	آینده شغلی
۵	۰/۷۸	آینده تحصیلی
۲	۰/۸۰	مسائل جنسی
۲	۰/۴۸	آشنایی کلی با مشاوره
۳۷	۰/۹۵	کل پرسشنامه

جدول ۴ نشان می‌دهد، که ضرایب پایایی آلفای کرونباخ بدست آمده پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای به جز در مورد خرده مقیاس مشاوره کلی ($\alpha = 0/48$) که دو سؤال را در بر می‌گیرد و در سایر خرده مقیاس‌ها رضایت بخش و بین $0/78$ تا $0/91$ متغیر است. هر چند میزان این ضرایب متأثر از تعداد ماده‌های تشکیل دهنده خرده مقیاس‌ها است، با وجود اینکه خرده مقیاس مسائل جنسی نیز متشکل از دو ماده بوده، اما ضریب پایایی درونی آن قابل توجه است ($0/80$). جدول ۵ شاخص‌های آماری عامل‌های هفتگانه استخراج شده را نشان می‌دهد.

جدول ۵

شاخص‌های آماری عامل‌های هفتگانه پرسشنامه سنجش نیازهای مشاوره‌ای

عامل‌ها							شاخص‌های آماری	ارتباط اجتماعی	برنامه‌ریزی درسی	موارد حاد آینده شغلی	آینده تحصیلی	مسائل جنسی	آشنایی کلی با مشاوره			
تعداد	پاسخ داده	۶۵۸	۶۸۵	۶۸۱	۶۹۰	۶۹۸										
تعداد	پاسخ داده	۶۵۸	۶۸۵	۶۸۱	۶۹۰	۶۹۸	۷۱۰	۷۱۶	۱۸	۲۴	۳۶	۴۴	۵۳	۴۹	۳۱	۳۱
میانگین	۲/۶۹	۳/۱۰	۲/۱۹	۳/۱۳	۲/۱۹	۳/۱۰	۲/۶۰	۲/۴۸	۲/۵۰	۲/۵۰	۳/۲۰	۳/۲۵	۲/۱۵	۲/۱۷	۲/۸۳	۲/۸۳
میان	۰/۷۷	۰/۷۵	۰/۷۶	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۷۱	۱/۰۷	۰/۸۳	۰/۸۳	۱/۰۷	۰/۷۱	۰/۷۸	۰/۷۶	۰/۷۵	۰/۷۷	۰/۷۷
چولگی	-۰/۴۲	-۰/۹۱	-۰/۲۵	-۰/۸۵	-۰/۸۵	-۰/۸۴	-۰/۲۰	-۰/۰۴	-۰/۰۴	-۰/۲۰	-۰/۸۴	-۰/۸۵	-۰/۲۵	-۰/۹۱	-۰/۴۲	-۰/۴۲
کشیدگی	-۰/۵۴	۰/۱۹	-۰/۷۷	۰/۰۳	-۰/۷۷	۰/۲۶	-۱/۲۸	۰/۷۵	۰/۷۵	-۱/۲۸	۰/۲۶	۰/۰۳	-۰/۷۷	۰/۱۹	-۰/۵۴	-۰/۵۴
کمینه	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
بیشینه	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۴
۲۵	۲/۱۷	۲/۶۷	۱/۵۷	۲/۷۵	۱/۵۷	۲/۶	۱/۵	۲	۲	۱/۵	۲/۶	۲/۷۵	۱/۵۷	۲/۶۷	۲/۱۷	۲۵
نقاط چارکی	۵۰	۲/۸۳	۳/۱۷	۲/۱۵	۳/۱۷	۳/۲	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۲/۵	۳/۲	۳/۲۵	۲/۱۵	۳/۱۷	۲/۸۳	۵۰
۷۵	۳/۲۵	۳/۶۷	۲/۷۳	۳/۷۵	۳/۶۷	۳/۶	۳/۵	۳	۳	۳/۵	۳/۶	۳/۷۵	۲/۷۳	۳/۶۷	۳/۲۵	۷۵

همان‌گونه که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، بیشترین نیاز مشاوره‌ای دانش‌آموزان به ترتیب در زمینه خرده‌مقیاس‌های آینده شغلی، برنامه‌ریزی درسی و تحصیلی است که میانگین‌های آن‌ها بالاتر از ۳ (در مقیاس ۴ درجه‌ای) می‌باشند. در خرده‌مقیاس نیاز به مشاوره درباره موارد خاص (مانند طلاق، خودکشی، و ...) میزان احساس نیاز از موارد دیگر کمتر است ($M=2/19$) و توزیع نمرات آن برخلاف سایر خرده‌مقیاس‌ها دارای چولگی مثبت است.

جدول ۶

نتایج آزمون تی تست گروه‌های مستقل دانش‌آموزان دختر و پسر در نیازهای مشاوره‌ای

جنسیت	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	سطح p
دختر	۳۴۵	۲/۷۳	۰/۸۰	۱/۰۷	۰/۲۸۹
پسر	۳۱۳	۲/۶۵	۰/۳۴		
دختر	۳۵۷	۳/۱۱	۰/۷۴	۰/۷۵	۰/۴۶۵
پسر	۳۲۸	۳/۰۷	۰/۷۷		
دختر	۳۵۰	۲/۲۳	۰/۷۶	۱/۵۰	۰/۱۳۲
پسر	۳۳۱	۲/۱۴	۰/۷۵		
دختر	۳۵۵	۳/۱۲	۰/۷۹	۰/۱۲	۰/۸۷۹
پسر	۳۳۱	۲/۱۴	۰/۷۵		

			۰/۷۵	۳/۱۳	۳۳۵	پسر	
			۰/۷۰	۳/۱۰	۳۶۵	دختر	آینده تحصیلی
۰/۲۸۷	۱/۰۶		۰/۷۲	۳/۰۵	۳۳۳	پسر	
			۱/۰۶	۲/۵۲	۳۷۲	دختر	مسائل جنسی
<۰/۰۴۲	۲/۰۹		۱/۰۸	۲/۶۹	۳۳۸	پسر	
			۰/۷۹	۲/۴۵	۳۷۴	دختر	آشنایی کلی با مشاوره
۰/۴۶۸	۰/۷۳		۰/۸۸	۲/۵۰	۳۴۲	پسر	

جدول ۷

نتایج آزمون تی تست گروه‌های جفتی در هفت عامل پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای

سطح p	درجات آزادی	t	فاصله اطمینان ۹۵٪ برای نمره‌ها اختلاف حد بالا		خطای معیاری میانگین	انحراف معیار	میانگین	تفاوت‌های جفتی
			حد پایین					
			حد بالا					
<۰/۰۰۱	۶۴۷	۲۶/۶۴	۰/۹۸	۰/۸۴	۰/۰۳	۰/۸۷	۰/۹۱	برنامه‌ریزی درسی - موارد حد
۰/۲۶۵	۶۵۵	-۱/۱۰	۰/۰۲	-۰/۰۸	۰/۰۲	۰/۶۲	-۰/۰۳	برنامه‌ریزی درسی - آینده شغلی
۰/۳۳۳	۶۶۲	۱/۲۱	۰/۰۸	-۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۶۱	۰/۰۳	برنامه‌ریزی درسی - آینده تحصیلی
<۰/۰۰۱	۶۷۲	۱۱/۸۲	۰/۵۸	۰/۴۱	۰/۰۴	۱/۰۸	۰/۵۰	برنامه‌ریزی درسی - مسائل جنسی
<۰/۰۰۱	۶۷۴	۱۹/۹۸	۰/۶۹	۰/۵۷	۰/۰۴	۰/۸۱	۰/۶۳	برنامه‌ریزی درسی - مشاوره کلی
۰/۰۸۳۱	۶۶۴	۱/۷۶	۰/۱۰	-۰/۰۱	۰/۰۳	۰/۶۷	۰/۰۵	آینده شغلی - آینده تحصیلی
<۰/۰۰۱	۶۷۶	۱۲/۸۸	۰/۶۱	۰/۴۵	۰/۰۴	۱/۰۷	۰/۵۳	آینده شغلی - مسائل جنسی
<۰/۰۰۱	۶۸۰	۱۹/۹۲	۰/۷۳	۰/۶۰	۰/۰۳۳	۰/۸۷	۰/۶۶	آینده شغلی - مشاوره کلی
<۰/۰۰۱	۶۳۳	۲۰/۷۶	۰/۵۵	۰/۴۶	۰/۰۲	۰/۶۱	۰/۵۰	روابط اجتماعی - موارد حد
<۰/۰۰۱	۶۲۹	-۱۶/۷۸	-۰/۴۱	-۰/۵۱	۰/۰۲۷	۰/۶۹	-۰/۴۶	روابط اجتماعی - آینده شغلی
<۰/۰۰۱	۶۳۳	-۱۳/۴۸	-۰/۳۴	-۰/۴۵	۰/۰۳	۰/۷۳	-۰/۳۹	روابط اجتماعی - آینده تحصیلی
<۰/۰۱۴	۶۴۶	۲/۹۹	۰/۱۸	۰/۰۳۸	۰/۰۲۷	۰/۹۵	۰/۱۱	روابط اجتماعی - مسائل جنسی
<۰/۰۰۱	۶۴۹	۶/۵۹	۰/۲۸	۰/۱۵	۰/۰۳	۰/۸۵	۰/۲۲	روابط اجتماعی - مشاوره کلی
<۰/۰۰۱	۶۸۳	۱۱/۵۰	۰/۵۶	۰/۴۰	۰/۰۴	۱/۱۰	۰/۴۸	آینده تحصیلی - مسائل جنسی
<۰/۰۰۱	۶۸۷	۱۸/۸۵	۰/۶۶	۰/۵۳	۰/۰۳	۰/۸۳	۰/۶۰	آینده تحصیلی - مشاوره کلی
<۰/۰۰۱	۶۹۹	۲/۹۶	۰/۲۲	۰/۰۴	۰/۰۴	۱/۱۶	۰/۱۳	مسائل جنسی - مشاوره کلی

جدول ۶ نشان می‌دهد، که بین دانش‌آموزان دختر و پسر از لحاظ نیاز به انواع خدمات مشاوره‌ای فقط در خرده مقیاس نیاز به مشاوره در مورد مسائل جنسی تفاوت معنادار وجود دارد ($P < ۰/۰۴۲$ ، $t = ۲/۰۹$). به عبارت دیگر، تمایل پسران به مشاوره درباره مسائل جنسی اندکی بیش از دختران است، و در سایر موارد تفاوت وجود ندارد.

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد، که در عامل‌های "برنامه‌ریزی درسی با آینده شغلی" ($P = ۰/۲۶۵$)، برنامه‌ریزی درسی و آینده تحصیلی ($P = ۰/۲۲۲$) و "آینده شغلی و آینده تحصیلی" ($P = ۰/۸۳۱$) تفاوت بین اولویت‌های دانش‌آموزان دیده نمی‌شود و در سایر عامل‌ها بین دانش‌آموزان از لحاظ نیاز به خدمات مشاوره تفاوت معناداری آماری دیده می‌شود ($P < ۰/۰۰۱$).

بحث

در این پژوهش ضمن تهیه نسخه برگردان فارسی پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان که بوسیله اسکولی (۲۰۱۱) تهیه شده بود، اقدام به اعتباریابی این ابزار روی نمونه‌ای از دانش‌آموزان متوسطه گردید، و بر اساس آن نیازهای مشاوره‌ای نمونه‌ای از دانش‌آموزان ترسیم شد. ملاک‌های روان‌سنجی ابزار تحقیق از طریق تحلیل عاملی به عنوان شاخصی برای روایی سازه آن و نیز محاسبه ضرایب پایایی، مورد تأیید قرار گرفت، و براساس آن وضعیت موجود نیازهای مشاوره‌ای این نمونه دانش‌آموزی مشخص گردید.

در ارزیابی پایایی پرسشنامه ضرایب آلفای کرونباخ به عنوان ضرایب پایایی درونی محاسبه شدند. ضریب پایایی محاسبه شده برای کل پرسشنامه ۰/۹۵ بدست آمد که خیلی از فراتر از ملاک قابل قبول آلفای ۰/۷۰ در علوم اجتماعی (کوهن، ۱۹۹۸) است. برای عامل‌های استخراج شده نیز فقط در یک مورد - عامل آشنایی کلی با مشاوره شامل دو ماده - میزان پایایی کمتر از این ملاک بود، در عامل‌های دیگر ضرایب رضایت‌بخش بودند. بالا بودن ضرایب آلفای کرونباخ نشان دهنده انسجام و هماهنگی درونی ماده‌های این پرسشنامه است که حول موضوع نیازهای مشاوره‌ای با یکدیگر ارتباط مناسبی را ارائه می‌دهند.

تحلیل عوامل پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان به شیوه تحلیل عامل اکتشافی صورت گرفت چون پیش از این درباره عوامل زیربنایی آن تحلیلی صورت نگرفته بود یا شاید گزارش نشده است. این تحلیل به خوبی ابعاد مختلف پرسشنامه را نمایان ساخت چنان‌که بارهای عاملی ماده‌ها یا سؤال‌های آن تمایز نسبتاً روشنی را بر روی عامل‌ها نشان دادند. با توجه به محتوای سؤال‌های پرسشنامه عامل‌های استخراج شده به این شرح نامگذاری شدند: ارتباطات اجتماعی و مهارت‌های شخصی لازم، برنامه‌ریزی و امور درسی؛ موارد حاد (مانند خودکشی، طلاق، مرگ و میر، مشروبات و سوءاستفاده بدنی)، مشاوره تحصیلی (مهارت‌های مطالعه، برنامه‌ریزی درسی و ...)، ادامه تحصیل و فارغ‌التحصیلی (کنکور، بورسیه و ...)، مسائل جنسی (هویت جنسی و دوستی با جنس مخالف) و آشنایی با خدمات مشاوره. تنها در دو ماده همپوشی بارهای عاملی مشاهده شد که با توجه به محتوای هر ماده و بار عاملی بیشتر تصمیم‌گیری به عمل آمد.

در بررسی نیازهای مشاوره‌ای مختلف مشخص گردید که نیاز به مشاوره در زمینه ادامه تحصیل در سطح دانشگاه و برنامه‌ریزی درسی از مهمترین نیازهای دانش‌آموزان در این تحقیق بوده است. در کشورهای دیگر نیز نیاز به مشاوره برای اطلاع از شیوه‌های گزینش دانشگاه‌ها از مهمترین نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان گزارش شده است. در پاکستان دوگار، عظیم، ماجوکا و محمود (۲۰۱۱) در بررسی نمونه‌ای از مدارس دخترانه مشکلات اشتغال و راه‌یابی به دانشگاه را مهمترین نیازهای آنان ذکر

کرده‌اند. اسکولی (۲۰۱۱) نیز از مطالعه نمونه دانش‌آموزان دبیرستانی در آمریکا به نتیجه مشابهی دست یافت. هر چند سابقه‌ای برای مطالعه نیازهای دانش‌آموزان ایرانی در راستای یافته فوق یافت نشد، اما مطالعات مربوط به نمونه‌های دانشجویی با این یافته همسو بوده و آن را تأیید می‌کند. چنانکه ربیعی و همکاران (۱۳۸۶) نیز نیاز اول مشاوره‌ای دانشجویان را کمک به حل مشکلات درسی یافتند. همچنین لوکاس و برکل (۲۰۰۵) دریافتند که از جمله نیازهای دانشجویان مراجعه کننده به مراکز مشاوره دانشگاه، درخواست کمک برای مشکلات برنامه‌ریزی زمان و شیوه‌های مطالعه است.

بر اساس بخشی از یافته‌های این پژوهش در مورد نیازهای مشاوره‌ای جنسی، بین نیازهای مشاوره‌ای دختران و پسران در این باره تفاوت اندکی وجود دارد و پسران درباره مسائل جنسی نیاز مشاوره‌ای بیشتری را ابراز داشتند. هر چند به نظر می‌رسد نتایج تحقیق توماس و لنت (۲۰۰۷) با این نتیجه همسو نباشد، آنها دریافتند که پسران نسبت به دختران انتظارات سطح پایین‌تری را از مشاوران دارند، دختران درخواست توضیحات بیشتری را از مشاوران دارند. با این وجود دلیل تمایل بیشتر پسران به مشاوره درباره مسائل جنسی را ممکن است بتوان به عوامل فیزیولوژیکی و نیز فرهنگی نسبت داد. احتمالاً پسران چون نقش فعال‌تری در ارتباطات جنسی دارند، کنجکاوی بیشتری هم در این باره دارند، بنابراین برای یافتن پاسخ کنجکاوی‌های خود نیاز به مشاوره بیشتری احساس می‌کنند. بدیهی است از نظر فرهنگی نیز دختران نسبت به پسران بیشتر تشویق به خودداری و حفظ حیا می‌شوند و از این رو ممکن است نیازهای خود را کمتر آشکار سازند. به نظر می‌رسد در مدارس به این نیاز نوجوانان توجهی نمی‌شود، در حالی که چنین اطلاعاتی در تأمین آینده افراد مهم است و در تصمیم‌های سرنوشت‌سازی مانند ازدواج آگاهی‌بخش است. در این راستا هندل^۱ (۱۹۷۸، به نقل از تیلور ۱۹۶۱) هدف مشاوره را تسهیل رشد انسان بیان نموده است. او در این باره به اهمیت مشاوره برای انتخاب همسر جوانان اشاره می‌کند که شناخت پیدا کردن از جنس مخالف و راحت‌تر دمساز شدن با آنها یک مهارت رشدی است، کسانی که این کار را با موفقیت انجام دهند تصویر روشنی از آن در انتخاب همسر پیدا می‌کنند. هندل همچنین دریافت که بین ویژگی‌هایی که دانش‌آموزان و دانشجویان برای انتخاب همسر در نظر می‌گیرند تفاوت وجود دارد، دانشجویان برای انتخاب همسر به ویژگی‌های درونی فرد و دانش‌آموزان بیشتر به ویژگی‌های بیرونی توجه می‌کنند. تفاوت نمره‌ها دختران و پسران چنانکه در گزارش اسکولی (۲۰۱۱) آمده است نشان می‌دهد که در ابعاد اجتماعی، تحصیلی و شغلی نمره‌های پسران بالاتر (در حدود ۱۵ درصد) از دختران است.

از آنجایی که ابزار مورد ارزیابی در این پژوهش بر گرفته از مطالعه اسکولی (۲۰۱۱) روی نمونه‌ای از دانش‌آموزان آمریکایی بوده است، مقایسه نتایج حاصل از این دو تحقیق نیز می‌تواند از جهاتی دربر گیرنده اطلاعاتی درباره اعتباریابی پرسشنامه نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان باشد. اسکولی در گزارش

1. Hendel

خود میانگین نمره های ماده‌ها از نیازهای سطح بالا و سطح پایین را برجسته کرده است. پنج ماده‌ای که بیشترین نمره را داشته‌اند شامل ۱- ادامه تحصیل در دانشگاه، ۲- شرایط تحصیلی یک شغل خاص، ۳- ضعف‌های تحصیلی خود، ۴- اطلاع از کمک هزینه‌های تحصیلی و ۵- کنکور و امتحانات ورودی دانشگاه به عنوان مهمترین نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان گزارش شده‌اند. وقتی این اطلاعات با نمره ماده‌های یاد شده در نمونه پژوهش حاضر مقایسه شوند در می‌یابیم که شباهت زیادی بین نیازهای مشاوره‌ای وجود دارد به گونه‌ای که ادامه تحصیل در دانشگاه برای دانش‌آموزان شیرازی هم مهمترین نیاز است و در مراتب بعدی نیز با اندکی تفاوت اولویت‌های مشابهی برای دو نمونه وجود دارد. همچنین در مراتب پایین بین نیازهای مشاوره نیز شباهت زیادی وجود دارد، چنانکه طبق گزارش اسکولی کمترین نیازهای مشاوره‌ای با توجه به نمره در میان ۳۷ ماده پرسشنامه عبارتند از: هویت و گرایش‌های جنسی (۳۳)، سوء استفاده‌های بدنی (۳۴)، آگاهی درباره مشروبات الکلی و مواد مخدر (۳۵)، طلاق و جدایی (۳۶) و خودکشی (۳۷). جالب است که در این نمونه هم چهار مورد آخرین دقیقاً مشابه است و نیاز هویت و گرایش‌ها جنسی نیز در مرتبه ۲۷ قرار دارد.

هر چند بنا به شرایط تحصیلی و همچنین فرهنگی بین دو این دو نمونه، انتظار تفاوت‌ها طبیعی است، اما مقایسه کلی میانگین نمره های پرسشنامه در دو نمونه ایرانی و آمریکایی نشان دهنده شباهت‌های زیادی بین نیازهای مشاوره دو نمونه وجود دارد. این همسانی نسبی ترتیب نیازهای مشاوره در دو نمونه را نیز باید گواهی بر اعتبار بین فرهنگی و نیز روایی پرسشنامه به حساب آورد که نشان‌گر پایایی سؤال‌های پرسشنامه در مقایسه‌های بین فرهنگی است. البته شرایط ادامه تحصیل در کشورهای آمریکا و ایران یکسان نیست، از این رو برای دانش‌آموزان آمریکایی اطلاع از شرایط بورس بدلیل رواج آن در کشورهای صنعتی خیلی بیشتر از دانش‌آموزان شیرازی اهمیت دارد. از سوی دیگر در شیراز کنکور مهمترین مانع برای ادامه تحصیل است در حالی که در آمریکا شرایط ورود به دانشگاه فرق دارد (یادآور می‌شود یکی از ماده‌های پرسشنامه که مربوط به یک برنامه مشاوره‌ای خاص در مدارس آمریکا است در فرم فارسی آن حذف شده است). تفاوت عمده بین نیازهای مشاوره‌ای دانش‌آموزان شیرازی و آمریکایی در این است که میانگین‌های نمره‌ها در نمونه دانش‌آموزان شیرازی بطور کلی بالاتر از نمونه آمریکایی است. این موضوع می‌تواند نشان دهنده یک شرایط خاص احساس نیاز بیشتر دانش‌آموزان کشور ما به خدمات مشاوره‌ای است. احتمالاً این فرض به این دلیل قابل قبول است که برخورداری از خدمات مشاوره در شهر شیراز کمتر از کشورهای پیشرفته و در رفاه مانند آمریکا است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش بر لزوم توسعه خدمات مشاوره در مدارس تأکید دارد چنانکه محققان دیگر نیز پیش از این به این موضوع پرداخته‌اند. ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۳) با بیان اینکه توسعه کمی و کیفی

برنامه‌های مشاوره در آموزش و پرورش می‌تواند یکی از شاخص‌های کیفی توسعه و پیشرفت برنامه‌های آموزشی و پرورشی محسوب گردد، ضمن مطالعه یک نمونه از مدارس آذربایجان غربی دریافتند که بین وضع موجود و وضع مطلوب فعالیت‌های مشاوره در مدارس تفاوت زیادی وجود دارد. همچنان که این محققان نیز تأکید کرده‌اند تلاش برای توانمند ساختن مشاوران مدرسه به منظور اجرای مطلوب فعالیت‌های مشاوره‌ای در مدارس امری ضروری است. نتایج این تحقیق در اعتباریابی ابزار برای نیازسنجی مشاوره می‌تواند در این حوزه مورد استفاده قرار گیرد.

پژوهش حاضر اعتباریابی پرسشنامه نیازهای مشاوره را روی نمونه‌ای از دانش‌آموزان در شهر شیراز مورد بررسی و ارزیابی قرار داد. در تعمیم نتایج این پژوهش باید محدودیت جغرافیایی و نمونه‌گیری را در نظر داشت. این نمونه نمی‌تواند کاملاً معرف جمعیت دانش‌آموزان دبیرستانی کشور باشد، زیرا تفاوت‌های قومی، اقلیمی و اجتماعی نقاط مختلف ممکن است نیازهای مشاوره‌ای را تحت تأثیر قرار دهد. پیشنهاد می‌شود این پرسشنامه با نمونه‌هایی از دیگر نقاط کشور نیز مورد ارزیابی قرار گیرد و ضمن بررسی ملاک‌های روان‌شناختی آن، اطلاعات نمونه‌های نقاط مختلف جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد تا نیمرخ کامل‌تری از نیازهای مشاوره‌ای نوجوانان فراهم و در دسترس مشاوران مدارس و دیگر متخصصان حوزه روانشناسی و مشاوره قرار گیرد.

منابع

ابراهیمی، لقمان؛ فرحبخش، کیومرث؛ اسماعیلی، معصومه و سلیمی جستانی، حسین (۱۳۹۳). مدل بهبود عملکرد مشاوره‌ی مدرسه مبتنی بر توانمندسازی روانشناسان و مشاوران. *مجله علوم رفتاری*، ۸ (۲)، ۱۹۵-۲۰۴.

استادیان، مریم؛ سودانی، منصور و مهرابی زاده هنرمند، مهناز (۱۳۸۸). تأثیر مشاوره گروهی به شیوه عقلانی-عاطفی - رفتاری الیس بر عزت‌نفس دانش‌آموزان دختر پایه سوم دوره راهنمایی شهر بهبهان. *مطالعات آموزش و یادگیری*، ۱ (۲)، ۱۸-۱.

آقایی، اصغر؛ جلالی داریوش و نظری، فرحناز (۱۳۹۰). تأثیر مشاوره شغلی گروهی به روش یادگیری کرومبولتز بر انگیزش پیشرفت، انگیزش تحصیلی، نگرانی‌های آینده تحصیلی- شغلی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال اول دبیرستان. *فصلنامه مطالعات آموزش و یادگیری (علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز)*، ۳ (۲)، ۲۵-۱.

حبیب‌زاده، عباس (۱۳۹۲). بررسی علل مراجعه دانشجویان به مرکز مشاوره دانشجویی دانشگاه قم. فصلنامه فرهنگ در دانشگاه اسلامی، ۳ (۸)، ۴۷۴-۴۵۵.

خانلری، احترام (۱۳۸۸). جایگاه مشاوره در ارتباط با هدایت تحصیلی -شغلی. مجله مدارس کارآمد، ۶ ۱۱۹-۱۱۲.

ربیعی، محمد؛ صالحی‌نجف آبادی، رضوان و سیادت، سیدعلی (۱۳۸۶). بررسی نیازهای راهنمایی و مشاوره دانشجویان دانشگاه آزاد شهر کرد. پژوهش‌های مشاوره (نازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره)، ۶ (۲۲)، ۸۹-۱۰۶.

رجبی، غلامرضا و کارجوکسمایی، سونا (۱۳۹۱). اثربخشی مشاوره گروهی با روش عقلانی-عاطفی- رفتاری بر مؤلفه‌های سلامت عمومی در دانش‌آموزان پسر. فصلنامه روانشناسی مدرسه، ۱ (۲)، ۷۶-۵۹.

کشاوری، غلامرضا؛ باغبان، ایران و فاتحی‌زاده، مریم‌السادات (۱۳۸۴). بررسی اثربخشی مشاوره گروهی به شیوه شناختی، بر تغییر نگرش نسبت به تحصیل. مجله روانشناسی، ۹ (۳۳)، ۶۶-۵۱.

گیبسون، رابرت و میشل، ماریان (۱۳۸۲). زمینه راهنمایی و مشاوره. ترجمه: باقر ثنایی ذاکر. تهران: انتشارات جوانه رشد.

یعقوبی، حمید؛ ملیانی، مهدیه و طاوولی، آزاده (۱۳۸۸). نقش نگرش و آگاهی دانشجویان از مسایل و خدمات روان شناختی در مراجعه به مراکز مشاوره دانشجویی. دانشور رفتار، ۱۶ (۳۴)، ۶۰-۵۱.

Cohen, J. (1998). *Statistical power Analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Dogar, A. H., Azeem, M., Majoka, M. I., Mehmood, A., & Latif, A. H. (2011). Need assessment of students' guidance and counseling. *British Journal of Arts and Social Sciences*, 1 (2), 108-123.

Gallant D. J., & Zhao J. (2011). Counseling Services: Awareness, use, and satisfaction. *Counseling Outcome Research and Evaluation*, 2 (1) 87-100.

Ghaderi, A. R., & Salehi, M. (2011). A study of the level of self-efficacy, depression and anxiety between accounting and management students: Iranian evidence. *World Applied Sciences Journal*, 12 (8), 1299-1306.

- Hendel, D. D. (1978). Mate selection values of high school and college students. *Journal of Counseling and Values*, 22, 127-133.
- Lapan, R. T., Gysbers, N. C., & Petroski, G. F. (2003). Helping seventh graders be safe and successful: A statewide study of the impact of comprehensive guidance and counseling programs. *Professional School Counseling*, 6 (3), 186-197.
- Lapan, R. T., Gysbers, N. C., & Sun, Y. (1997). The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: A statewide evaluation study. *Journal of Counseling & Development*, 75 (4), 292-302.
- Lucas, M., & Berkel, LA. (2005). Counseling needs of students who seek helps at a university counseling center. *Journal of College Student Development*, 46, 251-273.
- Randelovic D. J. Mitrovic M. Z., & Todorovic D. LJ. (2015). Psychological counselling center for students-need, desire, necessity. *Collection of Papers of the faculty of Philosophy*.
- Sculli, N. (2011). Assessing the counseling needs of high school students: The role of needs assessments in comprehensive school counseling programs (CSCPs) and the ASCA National Model" *Counselor Education Master's Theses*. Paper 120.
- Thomas C. H. M., & Lent R. W. (2007). Middle school students' expectations about counseling. *Professional School Counseling*, 10 (4), 410-418.
- Young, A., & Kaffenberger, C. (2015). School counseling professional development: assessing the use of data to inform school. *Counseling Services Professional School Counseling*, 19, 1, 46-56.